

Spór między Wenezuelą a Gujaną o terytorium Essequibo

Oliwia Boryczka, Małgorzata Grubelska, Małgorzata Kawulska, Hanna Mika, Bartosz Pogorzelski, Antoni Turzański, Anita Zębalska

1. Wstęp.....	2
1.1 Cel i pytania badawcze.....	2
1.2 Zasięg przestrzenny i zakres czasowy.....	2
1.3 Wyjaśnienie kluczowych pojęć.....	3
1.4 Przegląd literatury.....	3
2. Tło historyczne sporu.....	5
2.1 Początki konfliktu – kolonialna rywalizacja i arbitraż z 1899 roku.....	5
2.2 Porozumienie genewskie z 1966 roku i jego konsekwencje.....	7
2.3 Spór terytorialny po 2015 roku.....	9
3. Odkrycie ropy jako punkt zwrotny.....	9
3.1 Odkrycie złóż ropy naftowej w 2015 roku – znaczenie gospodarcze i geopolityczne.....	10
3.2 Reakcja Wenezueli – od roszczeń dyplomatycznych do eskalacji konfliktu.....	13
3.3 Zmiana strategii Gujany po 2015 roku – wzrost znaczenia międzynarodowego i sojusze.....	14
4. Porównanie sytuacji politycznej i ekonomicznej przed i po 2015 roku.....	18
4.1 Wenezuela przed i po 2015 roku – kryzys gospodarczy a agresywna polityka terytorialna.....	18
4.2 Gujana przed i po 2015 roku – od małego państwa do rosnącego gracza energetycznego.....	19
4.3 Wpływ konfliktu na stabilność regionu i relacje międzynarodowe.....	21
5. Wnioski i zakończenie.....	23
Źródła.....	25
Załączniki.....	27

1. Wstęp

1.1 Cel i pytania badawcze

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie wpływu odkrycia ropy naftowej w 2015 roku na eskalację konfliktu terytorialnego między Wenezuelą a Gujaną o region Essequibo oraz możliwych scenariuszy jego rozwiązania. W ramach realizacji tego celu postawiono szereg pytań badawczych, które pozwalają szczegółowo przyjrzeć się wybranym aspektom problematyki konfliktu między tymi państwami:

1. Jak zmieniła się dynamika konfliktu terytorialnego między Wenezuelą a Gujaną po odkryciu złóż ropy naftowej w regionie Essequibo w 2015 roku?
2. Ze względu na jakie czynniki w konflikt są zaangażowane państwa trzecie (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Chiny)?
3. W jaki sposób konflikt wpłynął na możliwości wydobywania ropy w regionie?
4. Jakie dotychczasowe działania podjęto w celu pokojowego rozwiązania konfliktu i jakie istnieją możliwości jego deeskalacji?

W odpowiedzi na pytania sformułowano hipotezy zakładające, że odkrycie ropy naftowej w 2015 roku doprowadziło do zaostrzenia konfliktu w regionie Essequibo. Czynniki angażującymi kraje trzecie w konflikt (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Chiny) to historia kolonialna, chęć kontroli regionu, korzyści ekonomiczne z wydobywania ropy naftowej oraz chęć prowadzenia inwestycji na terytorium spornym. Dotychczasowe próby pokojowego rozwiązania konfliktu były nieskuteczne, ale istnieją możliwości jego deeskalacji poprzez mediacje międzynarodowe oraz interwencję ONZ i organizacji regionalnych.

1.2 Zasięg przestrzenny i zakres czasowy

Essequibo jest regionem położonym w północnej części Ameryki Południowej, należącym do Gujany o powierzchni 159 500 km². Położony jest między zachodnią częścią rzeki Essequibo, a górą Roraima. Graniczy od zachodu z Wenezuelą, która spiera się z Gujaną o kontrolę nad terenem. Region ten jest bogaty w zasoby naturalne, w tym drewno, złoto, diamenty oraz inne minerały. Spór o region początkowo rozwiązał arbitraż z roku 1899, który przyznał Essequibo Gujanie Brytyjskiej. Chociaż Wenezuela nigdy nie uznała

arbitrażu, konflikt pozostawał przez dekady zamrożony, a działania ograniczały się do protestów dyplomatycznych, negocjacji dwustronnych i prób mediacji. W roku 1966 podpisano Porozumienie Genewskie, które umożliwiło dalsze działania mające na celu rozwiązanie sporu Gujany oraz Wenezueli, o region Essequibo. Rok 2015 stał się punktem zwrotnym w sporze. Odkrycie przez koncern ExxonMobil znacznych złóż ropy na wodach u wybrzeży Essequibo zwiększyło strategiczną wartość regionu. Caracas zaczęło wówczas stosować bardziej agresywną retorykę, nasiliły się działania mające na celu zakwestionowanie suwerenności Gujany nad Essequibo, a także doszło do prób zastraszania zagranicznych inwestorów. W 2018 roku Gujana skierowała sprawę do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS), co stanowiło nowy etap międzynarodowej batalii prawnej. W międzyczasie, w 2023 roku, Wenezuela przeprowadziła kontrowersyjne referendum mające na celu włączenie Essequibo jako nowego stanu federalnego.

1.3 Wyjaśnienie kluczowych pojęć

Essequibo – obszar sporny między Wenezuelą a Gujaną.

Arbitraż z 1899 roku – decyzja sądu przyznająca Essequibo Gujanie Brytyjskiej.

Porozumienie genewskie z 1966 roku – dokument otwierający możliwość ponownej analizy sporu.

ExxonMobil – firma, która w 2015 roku odkryła złoża ropy w wodach Gujany, zmieniając dynamikę konfliktu.

Kryzys gospodarczy Wenezueli – skutek oparcia gospodarki Wenezueli na monokulturze ropy naftowej. Od 2014 roku nastąpił gwałtowny spadek cen ropy doprowadził do poważnego kryzysu gospodarczego, który obecnie nosi znamiona kryzysu humanitarnego - jest to istotny kontekst dla decyzji politycznych Caracas po 2015 roku (Zaremba, 2019)

1.4 Przegląd literatury

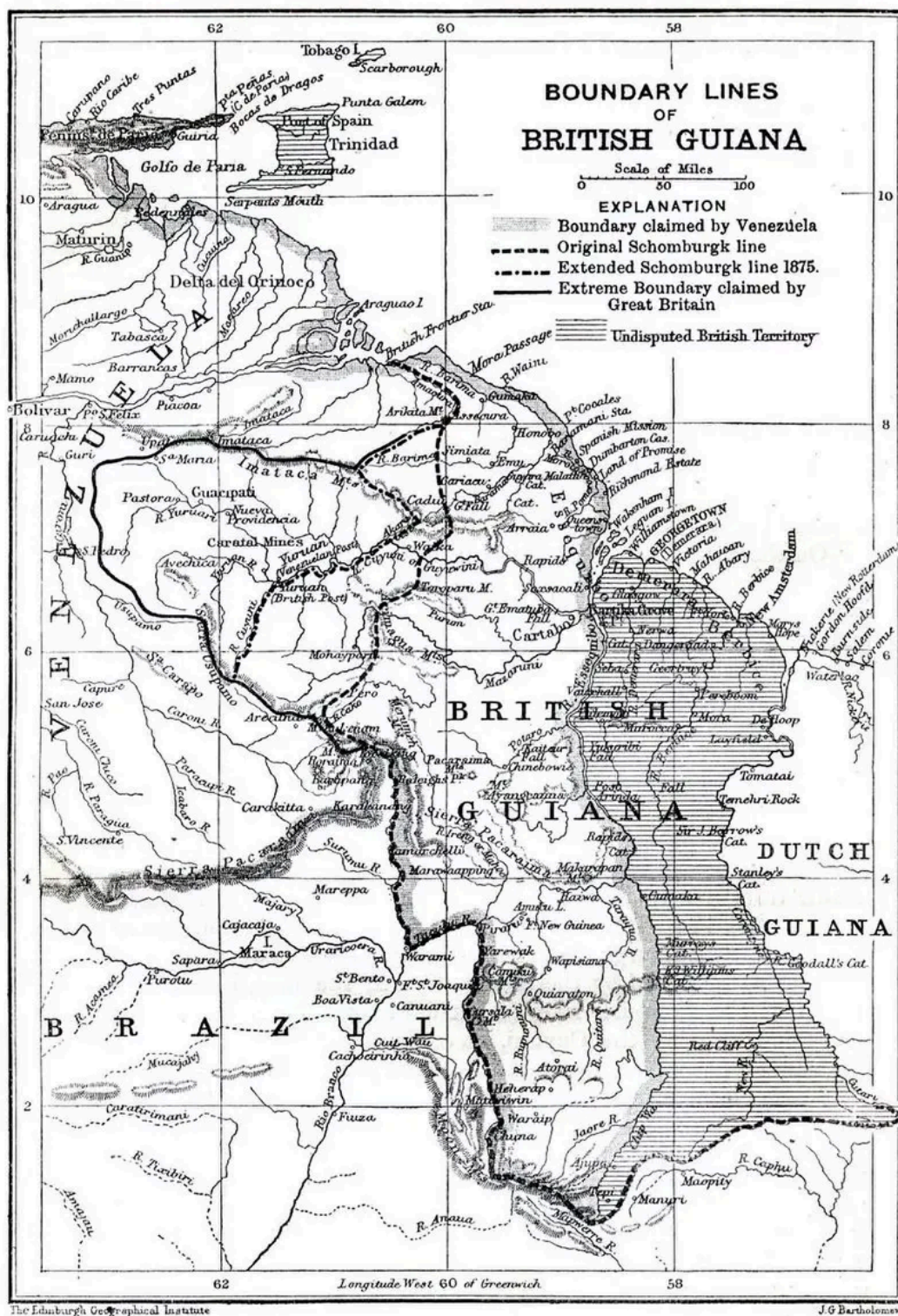
W niniejszym raporcie wykorzystano 21 źródeł o zróżnicowanym charakterze – od literatury naukowej, przez raporty instytucji międzynarodowych, po komentarze eksperckie i artykuły prasowe. Większość źródeł informacji została opracowana w języku angielskim m.in. artykuły naukowe, np. Insanally, R. (2024). *The Guyana-Venezuela border crisis* oraz raporty instytucji np. Banku Światowego. W opracowaniu zostały również wykorzystane źródła hiszpańskojęzyczne (BBC News Mundo), portugalskojęzyczne (InterAção) oraz

polskojęzyczne (np. Ameryka Łacińska Kwartalnik Analityczno-Informacyjny). Wykorzystane zostały również informacje przekazane podczas wywiadu z dr M. Piątkowskim, który jest ekspertem ds. prawa międzynarodowego, pracującym na Uniwersytecie Łódzkim. Źródła użyte w przygotowaniu raportu to źródła opublikowane w ostatnich dwudziestu latach. Najstarszym źródłem jest artykuł naukowy G. Radbruch z 2006 roku pt. *Ustawowe bezprawie a prawne bezprawie*. Źródła opisujące historię konfliktu przedstawiają genezę sporu, decyzję arbitrażową z 1899 r., porozumienie genewskie z 1966 r. oraz kolonialne tło konfliktu (np. Bethell, 2024 i Bulmer-Thomás, 2024), natomiast źródła opisujące aktualną sytuację skupiają się analizie geopolitycznej, ekonomicznej i prawnej bieżącego etapu konfliktu, w tym działań podjętych przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości oraz znaczenia zasobów naturalnych w konfliktach (Tamboli 2019, World Bank 2014). Zastosowany zestaw źródeł należy uznać za rzetelny i zróżnicowany. Większość z nich to publikacje naukowe i raporty opracowane przez uznane instytucje badawcze oraz organizacje międzynarodowe, co znacząco zwiększa ich wiarygodność. Artykuły opublikowane w recenzowanych czasopismach, takich jak *Caribbean Journal of International Relations & Diplomacy* czy *Caribbean Law Review*, dostarczają pogłębionych analiz prawnych i historycznych konfliktu o Essequibo. Sprawdzone źródłem wiedzy, który pomógł lepiej zrozumieć konflikt i możliwe jego scenariusze był wywiad z dr. Piątkowskim. Wywiad skupiał się na kwestiach związanych z dyplomacją, wpływu instytucji międzynarodowych, a także możliwych scenariuszy rozwiązania tego konfliktu w oparciu o prawo międzynarodowe.

2. Tło historyczne sporu

2.1 Początki konfliktu – kolonialna rywalizacja i arbitraż z 1899 roku

Geneza konfliktu między Wenezuelą a Gujaną sięga początku XIX wieku, kiedy oficjalną granicą pomiędzy tymi krajami była tzw. “Linia Schomburgk’a”, wytyczona przez przedstawiciela rządu brytyjskiego. Wenezuela będąca była kolonią hiszpańską nigdy nie uznała ważności tej granicy i twierdziła że prawdziwą granicą pomiędzy krajami powinna być rzeka Essequibo. Swoje roszczenia poparła tezą mówiącą że większość terenu Gujany Brytyjskiej była byłym terenem kolonii Hiszpańskiej, i powinna zatem należeć do Wenezueli. W latach 70. i 90. XIX wieku prowadzono dyskusje dyplomatyczne dotyczące powstałego konfliktu, lecz nie udało się dojść do jednoznacznego porozumienia. Ostatecznie do dyskusji włączyły się dwie kolejne strony – Stany Zjednoczone, popierające Wenezuelę oraz Wielka Brytania, popierająca swoją kolonię i rozpoczęto proces arbitrażowy. W październiku 1899 roku trybunał przyznał 95% terytorium Essequibo Wielkiej Brytanii. Decyzja ta była respektowana przez obie strony aż do roku 1962, kiedy prezydent Wenezueli odnowił roszczenia swojego kraju, argumentując że wyrok z 1899 był “pusty i niesprawiedliwy”.

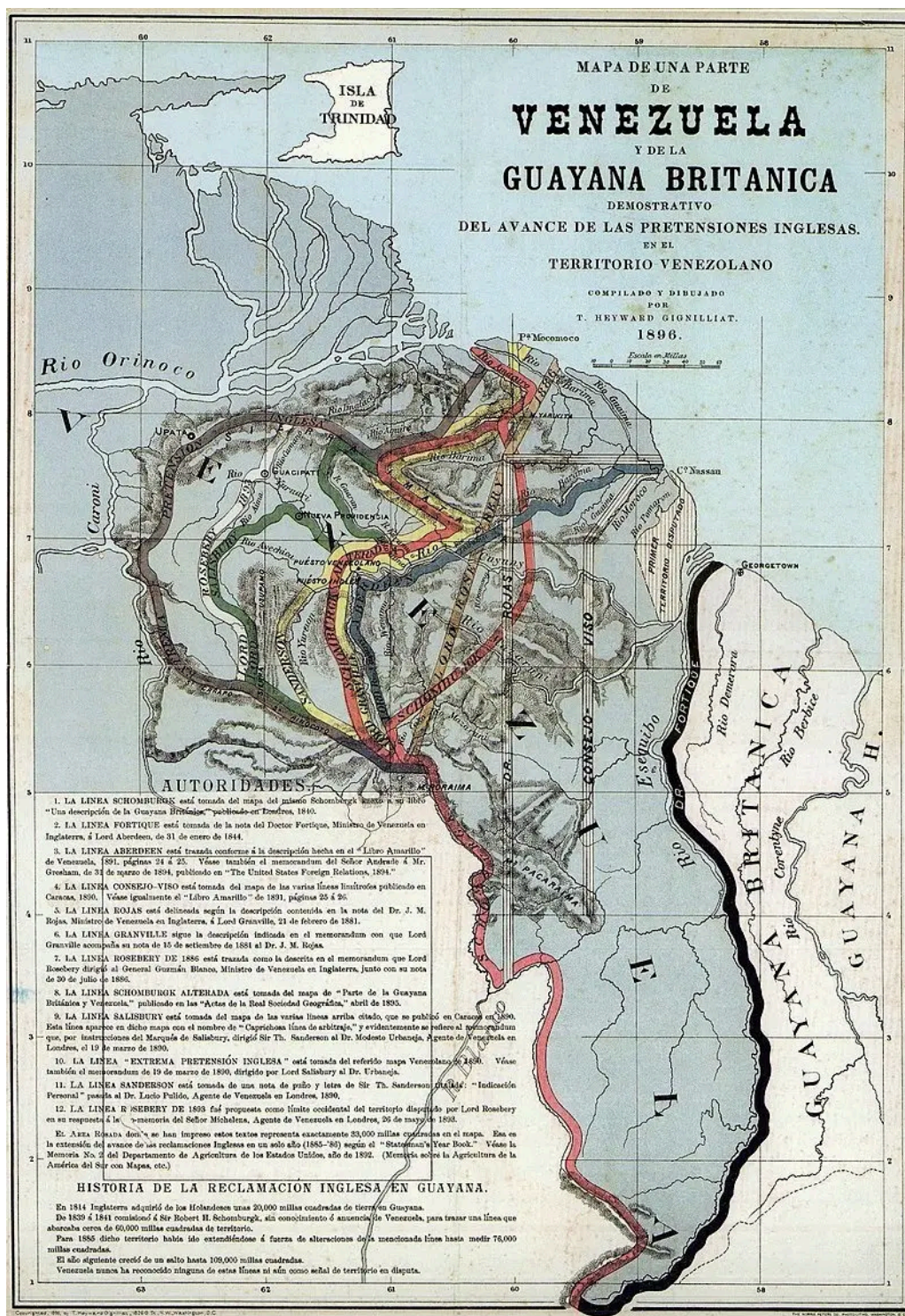
Mapa 1: Linie graniczne Gujany Brytyjskiej na mapie Scottish Geographical Magazine z 1896 roku

2.2 Porozumienie genewskie z 1966 roku i jego konsekwencje

Ze względu na odnowione roszczenia Wenezueli dotyczące terenu Essequibo na początku lat 60. XX wieku doszło do podpisania tzw. Porozumienia Genewskiego, które miało na celu wypracowanie mechanizmu rozwiązującego konflikt i satysfakcjonującego dla obu stron. Interes Gujany Brytyjskiej był reprezentowany przez Rząd Zjednoczonego Królestwa z uwzględnieniem planowanego uzyskania przez Gujanę niepodległości. Reprezentanci stron mieli razem tworzyć Komisję Mieszaną, której zadaniem było raportowanie stanu rozwiązania sporu co pół roku. W artykule IV Porozumienia wskazano, że w razie braku rozwiązania sporu w ciągu czterech lat rządy obu zainteresowanych krajów muszą bez zwłoki obrać jedną z pokojowych ścieżek rozwiązania konfliktu przewidzianych w Artykule 33 Karty Narodów Zjednoczonych. Jeśli jednak i na tym etapie nie uda się dojść do porozumienia, ostateczną instancją decyzyjną w zakresie wybrania ścieżki rozwiązania konfliktu miał być Sekretarz Generalny ONZ.

Pomimo braku ostatecznego rozwiązania konfliktu w ciągu czterech lat od podpisania Porozumienia Genewskiego Sekretarz Generalny ONZ nie został zaangażowany. Stało się tak za sprawą podpisania przez Gujanę, Wenezuelę oraz Zjednoczone Królestwo Protokołu z Port-of-Spain w 1970 roku. Protokół ten pozwalał na uzyskanie dwunastoletniego moratorium roszczeń Wenezueli w celu utrzymania współpracy i poprawy relacji zaangażowanych krajów na terenie Essequibo. Protokół przewidywał jego ewentualne przedłużenie, lecz w 1983 roku ówczesny prezydent Wenezueli postanowił o jego zakończeniu i jednoczesnym wznowieniu swoich pierwotnych roszczeń. W tym okresie rząd Gujany zaproponował ostateczne rozwiązanie konfliktu poprzez oddanie decyzji Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ, Radzie Bezpieczeństwa lub Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości. Wenezuela odrzuciła jednak wszystkie propozycje, a od tego czasu kontakty między stronami konfliktu odbywają się na mocy Porozumienia Genewskiego pod nadzorem reprezentanta Sekretarza Generalnego ONZ. Konflikt o teren Essequibo pozostał zatem nierozwiązany, lecz ze względu na ogólną ocenę wartości ekonomicznej regionu jako niskiej żadna ze stron nie wykazała chęci ostatecznego jego zakończenia.

Mapa 2: Mapa z 1896 roku przedstawiająca dawną Gujanę Brytyjską i różne wytyczone linie graniczne, ukazująca maksymalne roszczenia terytorialne brytyjskiej kolonii Gujana Brytyjska oraz rzekę Essequibo, którą Wenezuela uważa za swoją granicę; szary obszar to jedyne terytorium, do którego Wenezuela nie zgłasza roszczeń, natomiast część wschodniego sektora (Pirara) została przekazana przez Wielką Brytanię Brazylii.

2.3 Spór terytorialny po 2015 roku

Między latami 80. XX wieku a początkiem XXI wieku nie doszło zatem do istotnych posunięć żadnej ze stron. Wenezuela ograniczała się jedynie do presji dyplomatycznych oraz wewnętrznych dyskusji na temat konfliktu. Nie dochodziło do żadnych działań mających na celu aneksję Essequibo, aż do roku 2015, kiedy amerykańska firma Exxon Mobil odkryła złoża ropy naftowej na wybrzeżu regionu. Wenezuela ponownie zaznaczyła swoje roszczenia angażując dwóch kolejnych Sekretarzy Generalnych ONZ. W 2018 roku Gujana zdecydowała o przedłożeniu sprawy uznania ważności porozumień z 1899 roku Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, lecz Wenezuela nie uznawała kompetencji tego organu. Ostatecznie dopiero w 2020 roku MTS postanowił o swoim nadzorze i rozpoczął proces wysłuchiwanie stron konfliktu.

Wenezuela jest krajem naznaczonym dużymi problemami gospodarczymi i społecznymi od początku XXI wieku. Szczególnie brzemienne w skutkach był kryzys prezydencki z udziałem obecnego prezydenta kraju, Nicolasa Maduro. W obliczu zagrożenia swojego stanowiska ze względu na niskie poparcie narodowe w 2023 r. ogłosił on referendum mające na celu zdeterminowanie czy Wenezuela powinna odrzucić postanowienia z 1899 roku oraz jurysdykcję MTS i rozpocząć aneksję Essequibo przy jednoczesnym uznaniu zamieszkującej go ludności za obywateli Wenezueli. Pomimo wątpliwości co do praworządności referendum, rząd ogłosił bliskie 98% poparcie dla swojej propozycji a Maduro ogłosił Essequibo terenem Wenezueli i zezwolił narodowej spółce PDVSA na pozyskiwanie zasobów naturalnych regionu, w tym ropy naftowej. Od tamtej pory pomiędzy krajami można odnotować napięcie, lecz podczas spotkania prezydentów obu krajów w grudniu 2023r. zdecydowano o nieangażowaniu sił zbrojnych.

3. Odkrycie ropy jako punkt zwrotny

3.1 Odkrycie złóż ropy naftowej w 2015 roku – znaczenie gospodarcze i geopolityczne

Sprawa Essequibo ponownie zyskała na znaczeniu dlatego, że Gujana prowadziła badania geologiczne w wodach otaczających ten obszar. W 2015 roku ExxonMobil odkrył ogromne złoża ropy naftowej u wybrzeży spornego terytorium (zaznaczonego na żółto na Mapie 3). Odkrycie to przyczyniło się do nadania Gujanie statusu jednego z najważniejszych nowych graczy w sektorze energetycznym (Załącznik 1). Zasoby ropy naftowej i gazu odkryte w regionie Essequibo mają ogromne znaczenie dla gospodarki Gujany, stanowiąc już niemal połowę jej PKB i szacowane na ponad 11 miliardów baryłek (Mustabshira, Arman, 2024). Są to złoża ropy wysokiej jakości o niskich kosztach produkcji i wysokim potencjale eksportowym. Prognozy wskazują, że do 2030 roku Gujana stanie się jednym z wiodących światowych producentów ropy naftowej w przeliczeniu na mieszkańca (Mustabshira, Arman, 2024).

Nastąpił wzrost zainteresowania Gujaną ze strony Stanów Zjednoczonych i innych potęg gospodarczych. Z punktu widzenia Stanów Zjednoczonych Gujana ma strategiczne znaczenie geograficzne, a wiodąca rola ExxonMobil w eksploatacji ropy naftowej jest kluczowa dla amerykańskich celów geopolitycznych. Stany Zjednoczone dąży do zabezpieczenia dostępu do strategicznych surowców, co ma wzmocnić jego pozycję negocjacyjną wobec sojuszników i jednocześnie ograniczyć dostęp do zasobów dla rywali. W obliczu rosnącego zagrożenia terytorialnego ze strony Wenezueli rząd Gujany związał swoją strategię obronną ze strategicznymi interesami Stanów Zjednoczonych. Dyplomacja amerykańska, która wcześniej przyjmowała bardziej neutralne stanowisko wobec sporu granicznego z Wenezuelą, zaczęła aktywnie wspierać Gujanę oraz bronić kontraktu zawartego z ExxonMobil (Guyana: Oil, Internal Disputes, the USA and Venezuela, 2023).

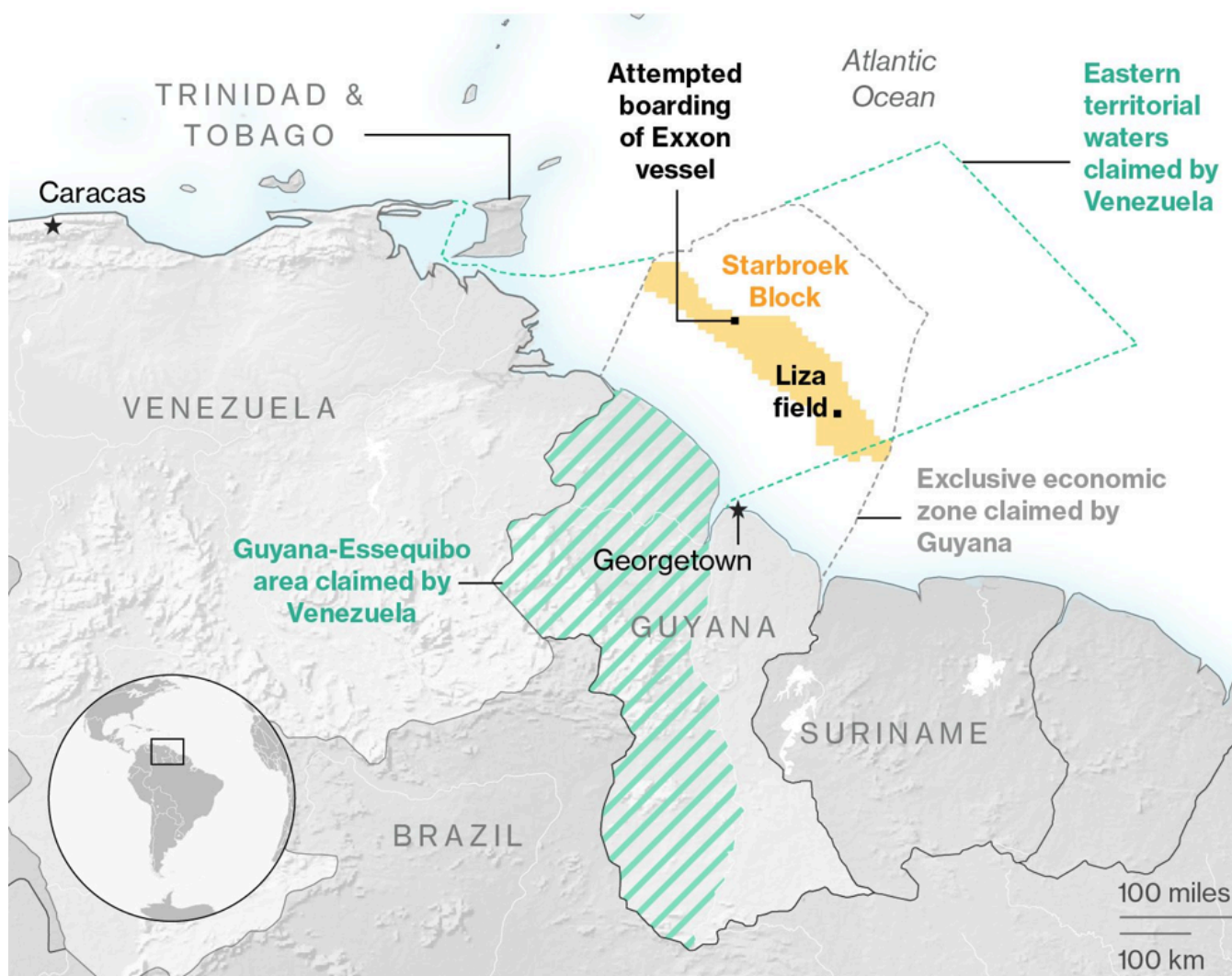
Chińska firma CNOOC (China National Offshore Oil Corporation) jest udziałowcem w konsorcjum z ExxonMobil. Udział ten wpisuje się w szersze chińskie dążenia do obecności na globalnych rynkach energetycznych oraz rywalizację między Pekinem a Waszyngtonem (De Toma-García, 2024).

Walka o kontrolę nad bogactwem naftowym przyczyniła się do pogłębienia niestabilności politycznej w Gujanie. W grudniu 2018 r. rząd prezydenta Grangera przegrał

wotum nieufności, co doprowadziło do długotrwałych sporów prawnych i opóźnień w przeprowadzeniu nowych wyborów, które ostatecznie odbyły się w marcu 2020 roku. Przekazanie władzy w sierpniu 2020 roku do Mohameda Irfaana Ali z Partia Ludowa Postępowa (PPP) nie oznaczało końca napięć politycznych, ponieważ rywalizacja między głównymi grupami politycznymi o kontrolę nad dochodami z ropy pozostaje intensywna (Guyana: Oil, Internal Disputes, the USA and Venezuela, 2023).

Disputed Offshore Claims

Venezuela and Guyana are clashing over territory as Exxon Mobil ramps up oil exploration activities.

Sources: Guyana Ministry of Foreign Affairs; Venezuela's National Organisation for Maritime Safety; José R. Gamero Lanz

BloombergQuickTake

Mapa 3. Spór terytorialny między Wenezuelą a Gujaną dotyczący obszarów lądowych (region Gujana-Essequibo) oraz morskich (strefy ekonomiczne i pola naftowe). Mapa przedstawia roszczenia terytorialne Wenezueli (na lądzie i morzu), obszary eksploatacji ropy przez ExxonMobil (blok Starbroek, pole Liza) oraz miejsce incydentu z udziałem jednostki firmy Exxon. Źródło: Bloomberg QuickTake na podstawie danych Ministerstwa Spraw Zagranicznych Gujany, Narodowej Organizacji Bezpieczeństwa Morskiego Wenezueli oraz José R. Gamero Lanza

3.2 Reakcja Wenezueli – od roszczeń dyplomatycznych do eskalacji konfliktu

Kryzys gospodarczy w Wenezueli jako tło dla radykalizacji stanowiska rządu Maduro.

Kryzys w Wenezueli nasilił się po wyborze Nicolása Maduro na prezydenta w kwietniu 2013 roku. To doprowadziło do niedoborów żywności oraz podstawowych dóbr i wywołało falę protestów w 2014 roku. Ten kryzys gospodarczy sprawił, że wzrósł nielegalny handel paliwem z Wenezueli do Gujany. Wenezuelczycy sprzedawali masowo niemalże darmowe paliwo gujańskim przemysłowcom. W rejonach wydobywczych zaczęły tworzyć się grupy przestępcze. Kryzys paliwowy Wenezueli pogłębił się, wpływając również na wzrost cen paliwa w Gujanie. Również wpłynął na migrację zarobkową, w tym kobiet, które stają się pracownicami seksualnymi w gujańskich regionach wydobywczych, w celu utrzymania swoich rodzin. W 2016 roku Maduro utworzył tak zwany Łuk Górniczy Orinoko (Orinoco Mining Arc) dla operacji na dużą skalę. Jednak w marcu 2019 roku Departament Skarbu Stanów Zjednoczonych potępił państwową korporację wydobywczą Wenezueli, Minerven, oskarżając Maduro o wykorzystywanie handlu złotem, w tym nielegalnego wydobycia, do finansowania i utrzymania swojego "nielegalnego reżimu". Artykuł sugeruje, że zaangażowanie wenezuelskiego wojska w nielegalne wydobycie złota tłumaczy ich niechęć do poparcia Juana Guaidó i opozycji przeciwko Maduro (Tamboli, 2019).

Agresywna retoryka polityczna – twierdzenia, że Essequibo należy do Wenezueli.

Wenezuela uważa, że terytorium to, obecnie należące do Gujany, było tymczasowo okupowane i prawnie należy do niej. Odwołuje się ona do granic dawnej Kapitanii Generalnej Wenezueli z 1777 r. oraz Aktu Niepodległości Wenezueli z 1811 r., które ustalały rzekę Essequibo jako zachodnią granicę. Stosuje zasadę *uti possidetis*, która ustanawia granice nowych państw na podstawie dawnych, kolonialnych jednostek administracyjnych. Konstytucja Wielkiej Kolumbii z 1821 r. również te zasady potwierdzała a Wielka Brytania uznała jej niepodległość w 1825 r. i Essequibo jako jej integralną część (Radbruch, 2006).

Groźby wobec międzynarodowych firm wydobywczych działających w Gujanie.

Wenezuela kwestionując granice morskie Gujany przekłada się nie tylko na spory dyplomatyczne, ale również na firmy tam działające. Przykładem takiego działania jest incydent z października 2013 roku. Wtedy wenezuelski okręt wojenny zatrzymał statek

badawczy *RV Teknik Perdana*, badający badania sejsmiczne dla amerykańskiej firmy Anadarko Petroleum. Miała ona koncesję od Gujany na poszukiwanie ropy. Wenezuela twierdziła jednak, że firma działała w jej wyłącznej strefie ekonomicznej, mimo przynależności terenu do Gujany. Następnie statek został odholowany na wyspę Margarita, należącą do Wenezueli a kapitan został oskarżony o naruszenie granicy. Cała załoga została później zwolniona, jednak sytuacja pokazała, że Wenezuela jest gotowa użyć siły w celu przestraszenia inwestorów. Efektem tego incydentu było wstrzymanie dalszych prac poszukiwawczych przez Gujanę. Przez to też cały region stał się mniej atrakcyjny dla firm wydobywczych (Elias-Roberts, 2014).

Referendum w Wenezueli dotyczące aneksji Essequibo.

3 grudnia 2023 roku w Wenezueli przeprowadzono tzw. „referendum konsultacyjne” dotyczące aneksji Essequibo. Polegało ono na decyzji Wenezuelczyków w sprawie utworzenia nowego stanu Wenezueli „Guayana Esequiba”, nadania obywatelstwa jego mieszkańcom oraz odrzucenia jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w tej sprawie. To referendum stanowiło naruszenie zaleceń Trybunału, gdyż nakazał on Wenezueli powstrzymanie się od jednostronnych działań mogących zmienić status tego regionu. Władze Wenezueli, mimo niskiej frekwencji, ogłosiły poparcie społeczeństwa dla proponowanych zmian. Prezydent Nicolás Maduro zapowiedział utworzenie nowego stanu Essequibo, nadanie obywatelstwa wenezuelskiego obecnym i przyszłym mieszkańcom regionu oraz przekazanie państwowemu koncernowi naftowemu PDVSA prawa do wydawania licencji na eksploatację surowców. Wywołało to krytykę społeczności międzynarodowej. Uznane zostało jako jednostronna i nielegalna próba aneksji, podważająca podstawowe zasady prawa międzynarodowego (Insanally, 2024).

3.3 Zmiana strategii Gujany po 2015 roku – wzrost znaczenia międzynarodowego i sojusze

Wykorzystanie odkrycie ropy do wzmocnienia sytuacji geopolitycznej

Gujana wykorzystała odkrycie do wzmocnienia swojej pozycji poprzez zdecydowane postawienie na prawo międzynarodowe w obliczu wznowienia roszczeń terytorialnych przez Wenezuelę (Mustabshira, Arman, 2024). Kluczowym działaniem było skierowanie sprawy do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS) w 2018 roku, prezentując to jedyną

drogę do pokojowego i prawnego rozwiązania sporu (Łaciński, 2017). Opierając się na Arbitrażu z 1899 roku i na Porozumieniu Genewskim z 1966 roku MTS uznał swoją jurysdykcję w 2020 roku, mimo braku udziału Wenezueli (Bulmer-Thomás, 2024). Korzystanie z międzynarodowych instytucji prawnych pozycjonuje Gujanę ją jako państwo przestrzegające zasad prawa, w kontraście do działań Wenezueli, takich jak referendum z 2023 roku, które przez ekspertów uznawane jest za naruszenie prawa międzynarodowego (Piątkowski, 2023).

Uwagę wielu aktorów międzynarodowych przyciągnęło rosnące znaczenie gospodarcze Gujany i eskalacja sporu po odkryciu ropy. Gujana aktywnie zabiegała i uzyskiwała wsparcie od kluczowych państw jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Kanada Brazylia. To poparcie międzynarodowe znacząco wzmacnia pozycję Gujany i ogranicza możliwości dla Wenezueli. Szczególnie kluczowe są Stany Zjednoczone z uwagi na obecność amerykańskiej firmy ExxonMobil jako głównego aktora w wydobywaniu ropy naftowej. Rząd Gujany powiązał swoją strategię obrony z interesami gospodarczymi ExxonMobil w kontekście rosnącego zagrożenia ze strony Wenezueli. Amerykańska dyplomacja zaczęła wspierać Gujanę i bronić kontraktu z ExxonMobil. Istnieje również umowa o współpracy wojskowej z Stanami Zjednoczonymi, pomimo braku traktatu. Chiny formalnie zajmują neutralne stanowisko w sporze terytorialnym, jednak mają coraz większe wpływy w regionie z uwagi na zwiększone Zagraniczne Inwestycje Bezpośrednie oraz na udział chińskiej naftowej firmy CNOOC.

Prezydent Gujany w podkreślał, że Gujana ma prawo do rozwijania zasobów na swoim suwerennym terytorium. Jest to odpowiedź na wenezuelskie roszczenia i to stanowisko popierane przez większość społeczności międzynarodowej.

Współpraca Gujany z Stanami Zjednoczonymi, ExxonMobil i innymi międzynarodowymi partnerami.

Z punktu widzenia Stany Zjednoczone, strategiczne położenie geograficzne Gujany oraz wiodąca rola ExxonMobil w eksploatacji ropy naftowej są kluczowe dla celów geopolitycznych Stany Zjednoczone. Rząd Gujany powiązał swoją strategię obrony z interesami gospodarczymi ExxonMobil w kontekście rosnącego zagrożenia terytorialnego ze strony Wenezueli. Dyplomacja amerykańska z neutralnego stanowiska zaczęła wspierać pozycję Gujany w sporze terytorialnym. Prezydent Gujany wielokrotnie podkreślał prawo

Gujany do rozwijania zasobów na swoim suwerennym terytorium. Stanowisko to jest bezpośrednio związane z działalnością ExxonMobil. Sam ExxonMobil Guyana publicznie zadeklarował, że "Nie wybieramy się nigdzie – nasze skupienie pozostaje na efektywnym i odpowiedzialnym rozwijaniu zasobów, zgodnie z naszą umową z rządem Gujany" (Loop News. 2023).

Wielka Brytania podpisała Porozumienie Genewskie z 1966 roku. Poprzez powiązania kolonialne i członkostwo w Wspólnocie Narodów zobowiązała się do wsparcia Gujany, chociaż nie ma traktatu obronnego z nią (Bethell, 2024). Brazylia zaś, pomimo bliskich relacji prezydenta z Maduro – prezydentem Wenezueli, zdecydowanie sprzeciwia się wojnom regionalnym w Ameryce Południowej i nie pozwoli Wenezueli na inwazję na Gujanę przez terytorium Brazylii. Chiny zajmując formalnie neutralne stanowisko jednak angażują się poprzez inwestycje na tym terenie. Naftowa Firma CNOOC jest partnerem w bloku Stabroek z ExxonMobil i Chevronem. Przyczyniają się one do zwiększenia wpływów Chin w regionie. Chińskie inwestycje są realizowane w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku co umacnia administracyjnie Gujany na terytorium Essequibo. Obecność CNOOC w operacjach naftowych również umiejscawia spór kontekście rywalizacji między Pekinem a Waszyngtonem. Wenezuela również ma znaczny dług wobec Chin, co może osłabiać jej pozycję wobec chińskich inwestycji w regionie Essequibo.

To Stany Zjednoczone są kluczowym państwem wspierającym stanowisko Gujany w jej sporze terytorialnym z Wenezuelą poprzez obecność amerykańskiego giganta naftowego ExxonMobil w gujańskim sektorze naftowym. Strategiczne interesy tej firmy stały się dla Stanów Zjednoczonych ważnym elementem polityki geopolitycznej w regionie. W odpowiedzi na rosnące zagrożenie ze strony Wenezueli, rząd Gujany zacieśnił współpracę z ExxonMobil, wiążąc swoją strategię obrony z interesami gospodarczymi tej korporacji oraz strategicznymi celami Stanów Zjednoczonych. Kanda również opowiada się po stronie Gujany w jej sporze z Wenezuelą, wspierając jej suwerenność i integralność terytorialną.

Reakcje organizacji międzynarodowych i wsparcie dla suwerenności Gujany.

W kontekście zaostrenia sporu terytorialnego z Wenezuelą, zwłaszcza po odkryciu znaczących złóż ropy naftowej, reakcja organizacji międzynarodowych i wsparcie dla suwerenności Gujany było kluczowe z uwagi na mniejszy potencjał militarny i ekonomiczny od Wenezueli. Sekretarz Generalny ONZ – António Guterres, skierował sprawę do

Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości zgodnie z warunkami Porozumienia Genewskiego. Porozumienie Genewskie z 1966 roku odnosi się do środków pokojowego rozstrzygania sporów przewidzianych w artykule 33 Karty Narodów Zjednoczonych. Również Organizacja Narodów Zjednoczonych wyraziła poparcie dla Gujany (Bethell, 2024).

W 2020 roku Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości uznał swoją jurysdykcję w tej sprawie. Za to w 2023 roku odbyło się wenezuelskie referendum, które Wenezuela przeprowadziła pomimo zakazu. Gujana uzyskała poparcie od kluczowych organizacji regionalnych jak CARICOM (Karaibska Wspólnota i Wspólny Rynek), Sekretariatu OPA (Organizacji Państw Ameryk), CELAC (Wspólnoty Państw Latynoamerykańskich i Karaibskich) czy UNASUR (Unii Narodów Południowoamerykańskich). Również Wspólnota Narodów (Commonwealth) wspiera stanowisko Gujany (Bethell, 2024). Organizacje te potępiły one działania Wenezueli przed i po referendum z 2023 roku. Również ułatwiły spotkanie prezydentów Gujany i Wenezueli w grudniu 2023 roku.

4. Porównanie sytuacji politycznej i ekonomicznej przed i po 2015 roku

4.1 Wenezuela przed i po 2015 roku – kryzys gospodarczy a agresywna polityka terytorialna

Do 2015 roku Wenezuela funkcjonowała jako państwo uzależnione niemal całkowicie od eksportu ropy naftowej, która stanowiła ponad 90% jej dochodów eksportowych i niemal połowę wpływów budżetowych (Weisbrot & Ray, 2015). Polityka gospodarcza prowadzona przez Hugo Cháveza i kontynuowana przez Nicolása Maduro opierała się na wykorzystaniu dochodów z eksportu ropy do finansowania rozbudowanych programów socjalnych, które miały na celu walkę z ubóstwem i nierównościami społecznymi. W latach boomu na surowce naturalne Wenezuela była w stanie utrzymywać względną stabilność gospodarczą, mimo ostrzeżeń ekspertów przed brakiem dywersyfikacji gospodarki i nieefektywnością systemu subsydiów. W tym czasie kwestie terytorialne, w tym spór z Gujaną o region Essequibo, pozostawały raczej w tle – chociaż historycznie konflikt sięga końca XIX wieku, nie był on intensywnie eksponowany ani na arenie międzynarodowej, ani w debacie publicznej wewnątrz kraju (Ramphal, 2014).

Przełomowym momentem stał się rok 2015, kiedy ceny ropy naftowej gwałtownie spadły, co wywołało poważne turbulencje gospodarcze. Gospodarka Wenezueli, oparta niemal wyłącznie na tym surowcu, zaczęła się załamywać. W krótkim czasie kraj pogrążył się w głębokim kryzysie: inflacja osiągnęła poziom hiperinflacji (ponad milion procent rocznie według danych MFW w 2018 roku), doszło do poważnych niedoborów żywności, leków i podstawowych produktów, a miliony obywateli zaczęły masowo emigrować w poszukiwaniu lepszych warunków życia (Hausmann & Muci, 2016). W tej sytuacji rząd Nicolása Maduro stanął przed poważnym wyzwaniem utrzymania legitymacji władzy i kontroli nad pogłębiającym się chaosem społecznym.

W tym kontekście spór o region Essequibo zyskał nowe znaczenie. Rząd w Caracas zaczął wykorzystywać ten historyczny konflikt jako narzędzie polityki wewnętrznej – w propagandzie państwowej region przedstawiany był jako niesprawiedliwie odebrany Wenezueli obszar bogaty w zasoby naturalne, zwłaszcza po odkryciu znaczących złóż ropy na wodach przybrzeżnych Gujany przez firmę ExxonMobil w 2015 roku (BBC News Mundo, 2023). Narracja o konieczności „odzyskania” Essequibo stała się sposobem na odwrócenie

uwagi społeczeństwa od głębokiego kryzysu gospodarczego i stworzenie wspólnego wroga zewnętrznego, wokół którego możliwe było konsolidowanie społeczeństwa. Rząd ogłosił Essequibo „sprawą narodową”, organizując referenda, kampanie patriotyczne oraz intensyfikując działania dyplomatyczne i symboliczne, takie jak wydanie map uwzględniających region jako integralną część Wenezueli.

Zabieg ten wpisuje się w klasyczną strategię autorytarnych rządów, które w obliczu kryzysów wewnętrznych eskalują napięcia międzynarodowe lub sięgają po retorykę nacjonalistyczną. Jak zauważa Michael Shifter z Inter-American Dialogue, „retoryka wokół Essequibo była klasycznym przykładem przeniesienia konfliktu wewnętrznego na zewnątrz w celu utrzymania władzy” (Shifter, 2019). Maduro próbował także przedstawiać opozycję jako zdrajców narodu sprzyjających interesom zagranicznym, co służyło dalszej delegitymizacji krytyków rządu. Wenezuelskie media państwowe regularnie publikowały materiały podkreślające historyczną niesprawiedliwość arbitrażu granicznego z 1899 roku oraz przedstawiające Gujanę jako państwo słabe, sterowane przez międzynarodowe korporacje naftowe.

W rezultacie konflikt o Essequibo przestał być wyłącznie kwestią sporu granicznego i stał się narzędziem polityki wewnętrznej reżimu Maduro. Agresywna retoryka terytorialna służyła legitymizacji władzy w obliczu coraz większej izolacji międzynarodowej oraz niezadowolenia społecznego. Propaganda państwowa wykorzystywała motyw Essequibo do budowania tożsamości narodowej w opozycji do „zdradzieckiej” Gujany i wspierających ją sił zachodnich, zwłaszcza Stanów Zjednoczonych. Tym samym polityka zagraniczna Wenezueli została ściśle powiązana z potrzebą przetrwania wewnętrznego reżimu, a spór terytorialny przekształcił się w centralny element polityki państwowej w czasie głębokiego kryzysu gospodarczego i społecznego.

4.2 Gujana przed i po 2015 roku – od małego państwa do rosnącego gracza energetycznego

Do 2015 roku Gujana była niewielkim państwem o niskim poziomie rozwoju gospodarczego, którego PKB opierało się głównie na rolnictwie, leśnictwie i wydobywaniu surowców mineralnych, takich jak boksyt, złoto i diamenty. Gospodarka kraju była

w znacznym stopniu uzależniona od eksportu produktów pierwotnych, co czyniło ją podatną na wahania cen na rynkach światowych. Rolnictwo, w szczególności uprawa trzciny cukrowej i ryżu, zatrudniało dużą część ludności wiejskiej, jednak jego produktywność była ograniczona ze względu na niski poziom mechanizacji i przestarzałą infrastrukturę (World Bank, 2014). Gujana, choć politycznie stabilna na tle sąsiedniej Wenezueli, była marginalnym graczem w polityce regionalnej i globalnej, a jej potencjał gospodarczy pozostawał w dużej mierze niewykorzystany.

Punkt zwrotny nastąpił w 2015 roku, kiedy amerykański koncern ExxonMobil ogłosił odkrycie znacznych złóż ropy naftowej na wodach przybrzeżnych Gujany w tzw. Bloku Stabroek. To wydarzenie radykalnie odmieniło perspektywy gospodarcze kraju. W kolejnych latach odkrycia te zostały potwierdzone i rozszerzone, czyniąc Gujanę jednym z najszybciej rozwijających się producentów ropy naftowej na świecie. W latach 2020–2023 wzrost PKB Gujany należał do najwyższych na świecie – w 2022 roku wyniósł ponad 60% (IMF, 2023). Skokowy wzrost przyciągnął ogromne inwestycje zagraniczne, szczególnie z sektora energetycznego, ale również z obszaru infrastruktury, usług i budownictwa. Gujana, wcześniej zależna od pomocy rozwojowej, nagle stała się przedmiotem globalnego zainteresowania i zaczęła budować pozycję nowego gracza energetycznego w Ameryce Południowej i na Karaibach.

Dynamiczny rozwój gospodarczy doprowadził również do istotnych zmian w polityce międzynarodowej i obronnej kraju. Rosnące napięcia z Wenezuelą, które nasiliły się po tym, jak Caracas zakwestionowało granice morskie i legalność wydobywania ropy w spornych wodach u wybrzeży Essequibo, zmusiły rząd gujański do poszukiwania międzynarodowego wsparcia. Gujana zacieśniła współpracę ze Stanami Zjednoczonymi, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa energetycznego i militarnego. W 2023 roku odbyły się wspólne ćwiczenia wojskowe Gujany z amerykańskim wojskiem, co zostało przez Wenezuelę odebrane jako prowokacja (BBC News Mundo, 2023). Oprócz Stanów Zjednoczonych, Gujana aktywnie buduje relacje z sąsiadami z regionu Karaibów (CARICOM), a także z Brazylią, która również opowiedziała się za przestrzeganiem granic uznanych przez międzynarodowe prawo.

Zmiany te są wynikiem nowego postrzegania Gujany jako państwa o strategicznym znaczeniu. Eksploatacja złóż ropy naftowej i możliwość stania się ważnym dostawcą energii w regionie znacząco zwiększyły wpływy polityczne Gujany, jednocześnie czyniąc ją celem

dla potencjalnych zagrożeń, zwłaszcza ze strony sąsiada pogrążonego w kryzysie. Wobec niestabilnej sytuacji w Wenezueli, Gujana przyjęła asertywną politykę zagraniczną, jasno odrzucając roszczenia do Essequibo i przekazując sprawę do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (ICJ), co również spotkało się z uznaniem społeczności międzynarodowej (Ramphal, 2023).

Z kraju peryferyjnego Gujana w ciągu kilku lat przeobraziła się w jednego z najbardziej obiecujących producentów ropy, co wzmocniło jej pozycję na arenie międzynarodowej, ale też zmusiło do redefinicji swojej strategii bezpieczeństwa i dyplomacji. Transformacja ta – zarówno gospodarcza, jak i geopolityczna – wpisuje się w szerszy kontekst napięć regionalnych, w których rola Gujany przestała być marginalna, a jej działania coraz częściej wpływają na dynamikę całej Ameryki Południowej.

4.3 Wpływ konfliktu na stabilność regionu i relacje międzynarodowe

Konflikt o region Essequibo między Wenezuelą a Gujaną stanowi istotne zagrożenie dla stabilności północnej części Ameryki Południowej i budzi zainteresowanie aktorów globalnych. Choć jak dotąd nie doszło do otwartej konfrontacji zbrojnej, eskalacja napięcia – szczególnie od 2015 roku – wywołuje niepokój nie tylko w regionie, ale również w szerszym kontekście międzynarodowym. Potencjalny rozwój konfliktu militarnego jest wciąż mało prawdopodobny, lecz nie można go całkowicie wykluczyć, zwłaszcza biorąc pod uwagę wcześniejsze agresywne działania retoryczne i polityczne ze strony władz w Caracas, w tym organizację referendum w sprawie aneksji Essequibo z 2023 roku, które odbyło się mimo nakazu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS) o jego zaniechaniu (wywiad z dr. Piątkowskim, 2025).

Z perspektywy regionalnej, państwa takie jak Brazylia i Kolumbia zachowują w tej sprawie ostrożną neutralność, choć wykazują zaniepokojenie możliwością destabilizacji. Brazylia, jako najważniejszy regionalny aktor, jest szczególnie zainteresowana utrzymaniem pokoju na swojej północnej granicy i zwiększyła w przeszłości swoją obecność wojskową w regionie Roraima, graniczącym z Wenezuelą. Kolumbia również obserwuje rozwój wydarzeń z uwagą, mając na względzie własne relacje z Wenezuelą i ogólną kruchość regionalnego bezpieczeństwa.

Wielkie mocarstwa także wyraziły stanowiska w tej sprawie. Stany Zjednoczone jasno poparły suwerenność Gujany i jej prawo do eksploatacji zasobów naturalnych na spornym terytorium, szczególnie po odkryciach ropy naftowej przez ExxonMobil. Stany Zjednoczone przeprowadziły również wspólne manewry wojskowe z siłami zbrojnymi Gujany, co miało wymiar zarówno praktyczny, jak i symboliczny. Chiny natomiast, które posiadają interesy gospodarcze zarówno w Gujanie, jak i w Wenezueli, zachowują większą powściągliwość, wzywając do rozwiązania sporu środkami pokojowymi i respektowania prawa międzynarodowego.

Kluczową rolę w rozstrzygnięciu sporu odgrywa Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości. Na mocy porozumienia z lat 60. XX wieku, zawartego jeszcze pomiędzy Wielką Brytanią a Wenezuelą przed niepodległością Gujany, strony zobowiązały się do rozwiązywania kwestii granicznej pod egidą sekretarza generalnego ONZ. W 2018 roku sekretarz generalny stwierdził bezowocność negocjacji i przekazał sprawę do MTS jako spór stricte prawny (wywiad z dr. Piątkowskim, 2025). Trybunał uznał swoją jurysdykcję i obecnie rozpatruje sprawę dotyczącą ważności arbitrażu granicznego z 1899 roku, który ustalił obecny przebieg granicy.

Choć MTS nie wydał jeszcze wyroku co do meritum sprawy, na obecnym etapie zasądził tzw. środki tymczasowe, zobowiązujące Wenezuelę m.in. do wstrzymania działań, które mogłyby eskalować sytuację – jak wspomniane referendum. Trybunał w podobnych przypadkach, jak sprawa granicy kambodżańsko-tajlandzkiej (Preah Vihear), wskazywał, że nawet jeżeli pierwotne orzeczenia mogłyby być poddane w wątpliwość, to długotrwała akceptacja ich skutków przez strony ma fundamentalne znaczenie. W przypadku Essequibo, granica była przez dekady respektowana, co może przesądzić o jej dalszym uznaniu (wywiad z dr. Piątkowskim, 2025).

Zdaniem eksperta, należy oczekiwać, że Trybunał podtrzyma ważność arbitrażu z 1899 roku, uznając upływ czasu, zasadę stabilności granic oraz fakt, że Wenezuela przez blisko 70 lat nie kwestionowała jego postanowień. Jednocześnie, nawet jeśli orzeczenie Trybunału będzie korzystne dla Gujany, jego egzekwowanie może być utrudnione – w prawie międzynarodowym brakuje bowiem centralnego mechanizmu przymusowego wykonania wyroków. W przypadku niestosowania się do orzeczeń przez którąkolwiek ze stron, w grę

może wchodzić zaangażowanie Rady Bezpieczeństwa ONZ, choć skuteczność takich działań bywa ograniczona.

W kontekście dyplomatycznym, najważniejsze obecnie wydaje się utrzymanie kanałów komunikacji i deeskalacja napięć. Gujana zdecydowanie postawiła na ścieżkę prawną i współpracę z międzynarodowymi partnerami, podczas gdy Wenezuela, aby nie narazić się na sankcje i izolację, będzie musiała w dłuższej perspektywie zaakceptować decyzję MTS – nawet jeśli nie będzie ona zgodna z polityczną narracją promowaną przez rząd Maduro.

5. Wnioski i zakończenie

Analiza przeprowadzona w niniejszym raporcie potwierdza kluczowe znaczenie odkrycia złóż ropy naftowej w regionie Essequibo w 2015 roku jako punktu zwrotnego w długoletnim konflikcie terytorialnym między Wenezuelą a Gujaną. Przed tym wydarzeniem spór miał charakter głównie dyplomatyczny i był umiarkowanie aktywny na arenie międzynarodowej. Po 2015 roku, w obliczu ujawnienia ogromnego potencjału surowcowego regionu, dynamika konfliktu uległa znacznemu zaostrzeniu. Odkrycie złóż ropy zwiększyło stawkę sporu, czyniąc Essequibo strategicznym obszarem nie tylko dla krajów bezpośrednio zaangażowanych, ale również dla aktorów globalnych.

W konflikt zostały wciągnięte państwa trzecie, kierujące się zarówno motywacjami politycznymi, jak i gospodarczymi. Stany Zjednoczone wspierają Gujanę ze względu na obecność ExxonMobil i znaczenie regionu w kontekście bezpieczeństwa energetycznego. Wielka Brytania, jako dawna potęga kolonialna i sygnatariusz Porozumienia Genewskiego z 1966 roku, odgrywa rolę wspierającą Gujanę w ramach zobowiązań wobec swojej byłej kolonii. Chiny, mimo deklarowanej neutralności, poprzez udział swojej firmy CNOOC w wydobywaniu, także mają wymierne interesy gospodarcze w regionie. Tym samym, konflikt wpisuje się w szerszy kontekst geopolitycznej rywalizacji światowych mocarstw.

Wzrost napięć terytorialnych miał bezpośredni wpływ na proces eksploatacji złóż ropy. Z jednej strony doprowadził do wzmożonego zainteresowania inwestorów i dynamicznego rozwoju gospodarczego Gujany. Z drugiej – działania Wenezueli, w tym groźby wobec firm wydobywczych oraz jednostronne decyzje dotyczące Essequibo (np. referendum z 2023 roku), zwiększyły ryzyko inwestycyjne i wywołały niestabilność

w regionie. W dłuższej perspektywie zagrożenie konfliktem zbrojnym może zniechęcić część inwestorów, zwłaszcza jeśli nie zostaną wdrożone skuteczne mechanizmy pokojowego rozwiązania sporu.

Dotychczasowe próby rozwiązania konfliktu, w tym działania podejmowane na podstawie Porozumienia Genewskiego, skierowanie sprawy do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS) oraz interwencje dyplomatyczne ONZ i organizacji regionalnych (CARICOM, OPA), pokazują, że dominującą strategią Gujany jest szukanie rozwiązań w ramach prawa międzynarodowego. Choć Wenezuela konsekwentnie kwestionuje jurysdykcję MTS i unika bezpośredniego zaangażowania w proces sądowy, społeczność międzynarodowa w większości popiera podejście Gujany, co wzmacnia jej pozycję negocjacyjną.

W perspektywie długoterminowej, deeskalacja konfliktu możliwa jest przede wszystkim poprzez:

- kontynuację postępowania przed MTS i respektowanie jego orzeczeń przez obie strony,
- utrzymanie presji dyplomatycznej ze strony organizacji międzynarodowych i regionalnych,
- odbudowę kanałów komunikacji politycznej pomiędzy rządami obu państw,
- a także mediację ze strony neutralnych aktorów, takich jak ONZ lub sąsiednie państwa Ameryki Południowej.

Konflikt o Essequibo stanowi klasyczny przykład współczesnego sporu terytorialnego, w którym przeplatają się kwestie historyczne, gospodarcze, prawne i geopolityczne. Jego dalszy przebieg w dużej mierze zależy od skuteczności instytucji międzynarodowych oraz od gotowości stron do rezygnacji z polityki faktów dokonanych na rzecz rozwiązań zgodnych z prawem międzynarodowym. Jednocześnie przypadek ten pokazuje, jak odkrycia surowców mogą redefiniować relacje międzypaństwowe i wpływać na stabilność całych regionów.

Źródła

- BBC News Mundo. (2023). El conflicto entre Venezuela y Guyana por el Esequibo: qué está en juego en el referendo promovido por Maduro.
- Bethell, L. (2024). Notes on the History of the Venezuela/Guyana Boundary Dispute. CEBRI-Journal, (9).
- Bulmer-Thomás, V. (2024). The Guyana-Venezuela Dispute in Historical Perspective (Working Paper 1). Global Americans dostęp: <https://globalamericans.org/wp-content/uploads/2024/03/Guyana-Venezuela-VBT.pdf> (26.05.2025)
- De Toma-García, R. S. (2024). China, Guyana y la confluencia de intereses estratégicos sobre la Guayana Esequiba reclamada por Venezuela. Revista InterAção, 15(1).
- Elias-Roberts, A. (2014). Legal reflections on the Guyana-Venezuela maritime issue. Caribbean Journal of International Relations & Diplomacy, 2(1), 13–36.
- Guyana: Oil, Internal Disputes, the USA and Venezuela, dostęp: <https://www.scielo.br/j/cint/a/vTqm4rBBDg6WRMt3NyLyKtF/?lang=en> (11.05.2025)
- Hausmann, R., & Muci, F. (2016). We Can't Let Venezuela Die. The New York Times.
- Insanally, R. (2024). The Guyana-Venezuela border crisis. Institute of the Americas.
- International Monetary Fund (IMF). (2023). Guyana: 2023 Article IV Consultation Report.
- Łaciński, P. (2017). Wyzwania i uwarunkowania stabilności geopolitycznej Ameryki Łacińskiej. Ameryka Łacińska. Kwartalnik analityczno-informacyjny, 3(93), 5–17.
- Loop News. (2023). ExxonMobil says it will stay in Guyana for the long term. Loop News. dostęp: <https://www.loopnews.com/content/exxonmobil-says-it-will-stay-in-guyana-for-the-long-term/> (26.05.2025)
- Mustabshira, N., & Arman, A. (2024). The Essequibo Conundrum: Conflict Analysis of Venezuela-Guyana Border Dispute. Journal of Peace & Diplomacy, Vol. 5(2), pp. 1–17.
- Piątkowski, M. (2023, 6 grudnia). Spór terytorialny między Wenezuelą a Gujaną – komentarz eksperta UŁ, Uniwersytet Łódzki dostęp: <https://www.uni.lodz.pl/aktualnosc/szczegoly/spor-terytorialny-pomiedzy-wenezuela-a-gujana-komentarz-eksperta-ul>
- Radbruch, G. (2006). Ustawowe bezprawie a prawne bezprawie (W. Staśkiewicz, Tłum.). Państwo i Prawo, 4, 3–13.
- Ramphal, S. (2014). The Essequibo Dispute: A Guyanese Perspective. Caribbean Quarterly, Vol. 60(2), pp. 41–56.

- Ramphal, S. (2023). Essequibo and the Rule of Law: Guyana's Case at the ICJ. *Caribbean Law Review*, Vol. 68(1), pp. 11–26.
- Shifter, M. (2019). Venezuela's Authoritarian Slide and Regional Stability. *Inter-American Dialogue*.
- Tamboli, V. (2019). Hustling Fuel, Striking Gold: Smuggling in the Guyanese-Venezuelan Borderlands. *NACLA Report on the Americas*, pp. 422–432.
- Weisbrot, M., & Ray, R. (2015). *The Venezuelan Economy in the Chávez Years*. Center for Economic and Policy Research (CEPR).
- World Bank. (2014). *Guyana Economic Update: Building Resilience and Creating Opportunities*.
- Zaremba, M. (2019). Kryzys gospodarczy w Wenezueli. Przyczyny i konsekwencje. *Ameryka Łacińska Kwartalnik Analityczno-Informacyjny*, 27(2–3).

Wkład w tworzenie raportu:

- Oliwia Boryczka
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie wstępu (współpracowanie)
  - komunikacja mailowa z doktorem Piątkowskim
  - tworzenie pytań do wywiadów
  - tworzenie prezentacji i przedstawienie jej na zajęciach
- Małgorzata Grubelska
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie 4 rozdziału i ostatniego (wnioski)
  - transkrypcja wywiadu z doktorem Piątkowskim (6 pytań)
  - komunikacja mailowa z doktorem Piątkowskim
  - tworzenie pytań do wywiadów
- Małgorzata Kawulska
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie 3 rozdziału (współpracowanie)
  - komunikacja mailowa z doktorem Piątkowskim
  - przeprowadzenie wywiadu z doktorem Piątkowskim
  - tworzenie pytań do wywiadów

- tworzenie prezentacji i przedstawienie jej na zajęciach
- Hanna Mika
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie 2 rozdziału
  - tworzenie pytań do wywiadów
  - tworzenie prezentacji i przedstawienie jej na zajęciach
- Robert Nogalski
  - tworzenie pytań do wywiadów
- Bartosz Pogorzelski
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie wstępu (współpracowanie)
  - tworzenie pytań do wywiadów
  - tworzenie prezentacji i przedstawienie jej na zajęciach
- Antoni Turzański - przygotowanie zakończenia do pliku z tekstem roboczym zamiast do raportu
- Anita Zębalska
  - opracowanie dwóch artykułów
  - opracowanie i napisanie 3 rozdziału (współpracowanie)
  - transkrypcja wywiadu z doktorem Piątkowskim (5 pytań)
  - uczestnictwo w wywiadzie z doktorem Piątkowskim
  - tworzenie pytań do wywiadów
  - tworzenie prezentacji

Użycie AI - do tworzenia raportu używaliśmy aplikacji NotebookLM oraz Chat GPT ~ 10%

Załączniki

Załącznik 1: Wywiad z dr. M. Piątkowskim, ekspert ds. prawa międzynarodowego, przeprowadzony w 2025 roku.

1. Na jakiej podstawie Wenezuela rości sobie prawa do Essequibo?

To jest ciekawe pytanie. Właściwie nie do końca wiadomo, ale jeżeli to określić to pierwszą rzeczą jest powołanie się na odkrycie Essequibo przez konkwistadorów hiszpańskich, a Wenezuela uważa się za sukcesora korony hiszpańskiej, więc na podstawie tak zwanego prawa odkrycia, czyli takiej bardzo archaicznej formy prawa do nabycia terytorium w prawie międzynarodowym. Odwołują się do po prostu czasów konkwistadorów,

ale też uważają, że orzeczenie arbitrażu z 1899 roku jest nieważne, bo zostało wydane z naruszeniem zasady no niezawisłości arbitrów. Po prostu prawdopodobnie rosyjski arbiter, tak wynika to z listów, które nie zostały opublikowane w latach siedemdziesiątych, rosyjski arbiter nie był bezstronny. Bo tam było dwóch arbitrów amerykańskich, dwóch brytyjskich i brytyjczycy tą sprawę wygrali wtedy w tym arbitrażu. Natomiast Wenezuela do tej kwestii wróciła pod wpływem tej publikacji, a z jednej strony no wspiera się konkwistadorami jeszcze. No miało to mieć znaczenie, bo kiedyś nabywano terytorium w taki sposób, że po prostu no odkrycie było jednym ze sposobów nabycia terytorium, ale no uważa się odkrycie tak, ale jeszcze towarzyszyć musi temu stała okupacja. No i to jest oczywiście kwestia sporna. Później byli holendrzy, gdzie doszli trochę bliżej. Natomiast wydaje mi się, że patrząc na współczesny aspekt no to orzeczenie było nieprawidłowe i tą granicę można ustalić na nowo.

2. Jaka jest rola Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w tym konflikcie?

Międzynarodowy trybunał sprawiedliwości? Otóż było porozumienie jeszcze zawarte pomiędzy Wielką Brytanią, a Wenezuelą w latach 60-tych z tego co pamiętam no tuż przed uzyskaniem niepodległości przez Gujanę. Gdzie w ramach tego porozumienia strony zobowiązały się negocjować w tej sprawie granicznej pod nie jako egidą sekretarza generalnego ONZ. I sekretarz generalny ONZ stwierdził, że, chyba niedawno, bo w 2018 roku, że negocjacje są bezowocne i w związku z tym to jest typowo kwestia prawna. Skierował ją do międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, więc Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości jest po prostu tym najwyższym organem sądowym Organizacji Narodów Zjednoczonych i będzie prawdopodobnie rozstrzygał tak, bo mamy sprawę w międzynarodowym Trybunale Sprawiedliwości, gdzie no będzie na pewno znowu rozpatrywana, kwestia ważności tego orzeczenia z 1899 roku. Też warto powiedzieć, że MTS nakazał Wenezueli aby no nie organizowała tych referendum w sprawie aneksji Essequibo, ale Wenezuela tego nie posłuchała. W tym momencie to ja powiem szczerze, że już się nie słyszy o tym tak bardzo. To było bardzo głośne 1,5 roku temu pod koniec roku 2023. Natomiast powiem szczerze, że od tamtego czasu to jakoś tej sprawy jakoś już bardzo tak nie śledzę, przynajmniej nie słyszę, żeby się coś działo przełomowego, no na pewno Wenezuela nie zrobiła inwazji na Gujanę, co jest dobrą rzeczą. Natomiast rozumiem, że spór cały czas trwa, ale podejrzewam, że z uwagi na inne wydarzenia, jakie mamy na świecie, on troszeczkę ucichł. No był być może bardziej taką pokazem siły niż czegoś realnego. No MTS faktycznie myślę, że tutaj rolę odegra.

3. Czy Trybunał wydał już jakiś wyrok? Jakie są jego kluczowe ustalenia?

Sprawa jest już w Trybunale już długo jest w Trybunale, bo sprawa 2018 roku pod tym co wskazał sekretarz generalny ONZ. Gujana wniosła sprawę do Trybunału o właśnie ważność tego arbitrażu. Natomiast na dzień dzisiejszy są tylko te tak zwane środki tymczasowe orzekane przez Trybunał, ale na razie póki co z tego co mi się wydaje nie ma. Było orzeczenie w sprawie jurysdykcji, bo Trybunał zawsze musi określić swoją jurysdykcję, ale nie ma oczywiście żadnego orzeczenia co do meritum sprawy, bo na to pewno trzeba będzie jeszcze poczekać.

4. Jakie realne rozwiązania tego konfliktu można znaleźć w oparciu o prawo międzynarodowe?

No przede wszystkim oczywiście pokojowo, bo to jest podstawowa kwestia, natomiast w mojej ocenie prawniczo zwróćmy uwagę, że Wenezuela przez blisko 70, właściwie mniej więcej 60, 70 lat od wyroku arbitrażowego respektowała granicę pomiędzy Gujaną a Wenezuelą, natomiast na podstawie dość wątpliwego, no bardzo trudnego dzisiaj do ustalenia okoliczności, no zaczęła w pewnym momencie kwestionować ważność orzeczenia, które dało podstawę do takiego, a nie innego wyznaczenia granicy. Wydaje mi się, że Trybunał stwierdził, że jednak upływ czasu i też no zasada. Trudno mi powiedzieć o jakiej zasadzie można byłoby powiedzieć wprost, może inaczej upływ czasu, jaki upłynął pomiędzy no wydaniem tego orzeczenia w 1899, a blisko osiemdziesięcioma laty jakimi ta granica miała charakter niekwestionowany, no i później też oczywiście, no tolerowany przez Wenezuelę. Trudno mi jest sobie wyobrazić, że Trybunał no uznałby za podstawę do rewizji granicy. Moim zdaniem zwyciężyła zasada nienaruszalności granic, no i być może po prostu taka zasada, która też się nazywa - no pewnego wyrażenia jakiejś akceptacji przez wenezuelę po prostu takiego przebiegu granicy, a nie innego. Nie wyobrażam sobie, aby Trybunał tutaj rozstrzygnął coś innego. Nie sądzę, żeby Trybunał, no stwierdził, że orzeczenie jest nieważne z 1899 roku i stwierdził, że ono w takim wypadku nie obowiązuje moim zdaniem ono wywołało przecież skutki prawne. No i trudno, no odwracać coś, co już nastąpiło, no i nie było mimo wszystko kwestionowane przez blisko 70 lat. Trybunał miał taką sytuację w sprawie. Świątynia Preah Vihear, kambodża-tajlandia, gdzie też zwrócił uwagę, że no nawet jeżeli granica jest wyznaczona błędnie, no to państwo każde ma czas na podniesienie tego błędu i korekty tych granic. Natomiast tu wydaje mi się, że Trybunał również stwierdził, że ta granica utrwaliła się wskutek upływu czasu niezależnie od okoliczności, które były albo nie były związane z wydaniem tego arbitrażu w 1899 roku.

5. Jakie argumenty prawne przedstawiają każda ze stron sporu?

To już trochę chyba powiedzieliśmy, że Gujana, no nieważność tego arbitrażu nieważność, no właściwie brak niezawisłości jednego z arbitrów Fiodora Martensa - dyplomaty rosyjskiego bardzo znanej postaci który, prawdopodobnie obiecał coś brytyjczykom w zamian za poparcie, że będzie głosował niejako w naradzie arbitrów za przyznaniem tego spornego obszaru, w całości Wielkiej Brytanii, która chyba zresztą była prawidłowa. I tak at meritum, tylko no tam była kwestia albo 100% albo 80%. Ostatecznie wybrano i tak wersję korzystniejszą dla Wenezueli. no więc to jest pierwszy aspekt, drugi aspekt to są jakieś roszczenia historyczne Wenezueli jako sukcesora. Natomiast Gujana uważa, że granica się utrwaliła. Stoi za Gujaną zasada nienaruszalności granic integralności terytorialnej, jakkolwiek tutaj próba referendum, próba dokonania jakiejś aneksji i tak dalej będzie traktowana albo jako naruszenie zakazu interwencji. No a jeżeli dojdzie do użycia siły, no po prostu pewno będzie to zaklasyfikowane jako agresja w rozumieniu prawa międzynarodowego.

6. Które organizacje międzynarodowe odgrywają kluczową rolę w rozwiązaniu tego konfliktu?

Przede wszystkim myślę, że ONZ, który tym konfliktem zajmuje się tym od dekad, oraz Organizacja Państw Amerykańskich (OAS). W jakim stopniu? Tego powiem szczerze nie wiem. Wydaje mi się że generalnie raczej społeczność międzynarodowa tu popiera Gujanę i myślę, że wenezuela nie jest państwem, które może pozwać sobie w swojej sytuacji na jakiegokolwiek jednostronne operacje tym bardziej o charakterze wojskowym. Wydaje mi się również, że nikt nie traktuje tego za bardzo poważnie, po prostu traktowano to jako ciekawostkę. Bo to jest ciekawa sprawa, to trzeba przyznać, ale wydaje mi się że nikt nie uważa że ten konflikt terytorialny nie

przeistoczy się w konflikt zbrojny pomiędzy Gujaną i Wenezuelą bo tak jak mówię nie ma wątpliwości, że społeczność międzynarodowa popiera Gujanę. Wenezuela wydaje mi się, po wyborze Trumpa też jest bardziej izolowana niż wcześniej i myślę że ta kwestia (proszę zwrócić uwagę) zdecydowanie straciła na aktualności niż kiedyś. Rozumiem że Maduro robi to na potrzeby polityki wewnętrznej, były tam również wybory. Na potrzeby tej polityki wewnętrznej on potrzebuje elementów, które pozwalają mu tę władzę utrzymywać i takim jednym z działań jest próba znalezienia sobie jakiegoś zewnętrznego wroga, albo powrotu do jakichś historycznych kwestii.

7. W jaki sposób kontrowersje wokół ostatnich wyborów prezydenckich w Wenezueli wpłynęły na jej pozycję międzynarodową i konflikt z Gujaną?

Myślę, że Wenezuela jest ciekawym studium przypadku co do którego nie ma jasnego rozwiązania. Maduro ma ciągle poparcie wśród aparatu bezpieczeństwa i armii co jest kluczowe. To jest ten sam problem co był z Łukaszenką, żeby zrobić dobry przewrót armia musi przejść na stronę protestujących bo póki tego nie będzie no to trudno będzie przebić się opozycji – to się dzieje już któryś raz z rzędu (Juan Guaidó 2019), tu wchodzi jeszcze w kwestie sankcje. Są one czasem luzowane, teraz Trump znowu nałożył sankcję na Wenezuelską ropę – ropa jest narzędziem które Wenezuela ma, bo są nieprawdopodobne (może i największe na świecie). Essequibo też ma bo trzeba pamiętać że sprawa odżyła dlatego że Gujana prowadziła studia geologiczne w wodach okalających Essequibo i tam odkryto sporo. Z drugiej strony można zadać pytanie po co Wenezueli więcej ropy skoro i tak ta którą mają ma ogromne problemy by ją przetworzyć. Historia kombinatu naftowego jest dość ciekawa sama w sobie. Z jednej strony wszyscy zewnątrzni gracze uważają że Maduro to jest taki prawie że karaibski dyktator, ale z drugiej strony nie ma jakiegóż woli by zmieniać ten układ, który w tym momencie panuje – zresztą tak jak wspomniałem Maduro też trochę poprawił sytuację gospodarczą Wenezueli i moim zdaniem to też jest dość znaczące, zwłaszcza jeśli chodzi o wyjście gospodarki z zapaści covidowej. Choć ciągle znajduje się w stanie zapaści to jednak ta sytuacja się nieco poprawiła bo Biden poluzował sankcje i to ma wpływ na nastroje. Jeśli dojdzie do głębokiego kryzysu Wenezueli to myślę że Maduro nie utrzyma się ale liczy się poparcie sektora siłowego

8. Jak konflikt wpływa na stabilność regionu i jego rozwój gospodarczy?

Retoryka, aneksja, referenda to są wielkie słowa ale zwróćmy uwagę że poza jakimiś incydentami morskimi, przepędzaniem sobie statków, generalnie nie jest to jakiś konflikt który w mojej ocenie nie mogłyby powstać konflikt zbrojny. Tak jak podkreślam absolutnie nie wyobrażam sobie by Maduro mogłyby sobie pozwolić na jakąkolwiek ingerencję zbrojną w tym obszarze. Skończyłby jak Saddam HStany Zjednoczonej w 90 roku. Uważam, że jest to raczej spór dyplomatyczny, który będzie tak załatwiany i jest rozgrywany na potrzeby polityki wewnętrznej Wenezueli i osoby w Gujanie też mają tego świadomość – jakoś bardzo się tym nie przejmują.

9. Jakie prawa i traktaty regulują tego typu spory graniczne? Jakie znaczenie mają prawa człowieka w tym kontekście?

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości kiedyś się zajmował inną kwestią z Ameryki południowej dostępu Boliwii do Pacyfiku przez Chile. Boliwia nie ma dostępu do Pacyfiku, ale powiedziałaaby, żeby chciała negocjować ten dostęp w Chile. Natomiast międzynarodowy Trybunał sprawiedliwości stwierdził, że Chile no nie ma jakby obowiązku z takiego ogólnego prawa międzynarodowego negocjowania tej sprawy z rządem Boliwii. No i w związku z tym też trzeba pamiętać o tym, że można mieć spory, można mieć spory, nawet nie załatwione, byleby te spory nie przeistaczały się jakby na kroki wojenne, natomiast akurat tutaj to szczególne zastosowanie będzie miała ta umowa z lat sześćdziesiątych Brytyjsko-Wenezuelska - ona reguluje, jakby narzędzia rozstrzygania sporu. Ona reguluje, że strony wybrały jakby - już nie pamiętam czy to są dobre usługi czy mediacja, trzeba by to zobaczyć, bo to jest pewna różnica, bo mediator jakby nakłania do sporu do osiągnięcia sporu. Natomiast dobre usługi to jest bardziej umożliwienie takiego wspólnego forum. Natomiast tam z tego co pamiętam jest udział sekretarza generalnego o NGI. To jest jakby metoda, którą sobie strony wybrały. No ale tak jak mówię, w pewnym momencie sekretarz generalny powiedział, że to już jest bez sensu. No i w 2018 roku jeszcze zanim to się stało, mocne w sumie. No Gujana zdecydowała się na po prostu, żeby Trybunał wyprzedzając jakby akcje Wenezueli aby jednak no stwierdził, że ta granica ustalona tym orzeczeniem też może dokładnie spojrzeć właśnie jaki było, że tak powiem podstawowe żądanie.

Podstawowe żądanie Gujany, bo to jest też dość istotne.

Gujana się domaga, że ta arbitraż jest ważny i wiążący i że Gujana ma pełną suwerenność na ten Essequibo, bo wyznaczonym zgodnie z orzeczeniem 1899 roku. No i to są jakby tu te traktaty, które będą miały zastosowanie. No to jeżeli mówimy o samym sporze, no to zapewne będą to różnego rodzaju porozumienia tak pomiędzy, które towarzyszyły temu orzeczeniu z 1899 roku. Później tego porozumienia granicznego z 1905 roku i ta umowa Wenezuela, Wielka Brytania z lat sześćdziesiątych. No to są takie konkretne akty prawne, a oprócz tego generalnie karta Narodów Zjednoczonych, natomiast prawa człowieka moim zdaniem nie, bo to nie jest spór tego typu.

10. Jakie są możliwe scenariusze rozwoju sytuacji w nadchodzących latach?

Ja myślę, że nie za wiele się wydarzy, to znaczy nie przewiduję, żeby doszło tutaj do wybuchu jakiejś wojny czy konfliktu zbrojnego, bo tak jak mówię Maduro nie ma sojuszników specjalnie, zwłaszcza dziś. Rosja ma swoje problemy no nie wiem, no oczywiście może się coś zmienić, bo wszystko się zmienia w polityce, ale na dzień dzisiejszy jest to dość mało prawdopodobne. I wydaje mi się, że ten spór przypuszczam, że będzie miał jakiś swój finał w międzynarodowym Trybunale sprawiedliwości. Jeżeli miałbym zgadywać raczej korzystne dla Gujany. Natomiast no nie przewiduję, aby doszło z tego tytułu do jakiejś dalszej idącej eskalacji konfliktu. Oczywiście mogę się mylić. No nie wiem jeżeli będziemy mieli wojnę celną na całego czy przypadkiem w strunach chińska i Rosjanie nie będą chcieli stworzyć w Wenezueli jakiegoś punktu kolejnego zapalnego, żeby odciągnąć Trumpa od uwagi z pewnych elementów? Nie wykluczam, że tak. Ale nie ukrywam, że jest to w mojej ocenie na dzień dzisiejszy mało prawdopodobne i stąd też uważam, że zagrożenie tym sporem przeistoczeniem tego sporu w coś poważnego uważam za niskie. Z uwagi na po prostu jednak dość izolowaną pozycję Wenezueli i też umiarkowaną, wydaje mi się potencjał tego państwa do prowadzenia działań zbrojnych.

11. Jakie kroki dyplomatyczne mogą podjąć obie strony, aby uniknąć dalszej eskalacji konfliktu?

No przede wszystkim powinny się stosować zwłaszcza Wenezuela do środków tymczasowych, jakie zostały wydane przez Trybunał i powstrzymywać się od prób robienia jakichś referendum, jakichś innych działań wywrotowych, które no jakby uzurpował by sobie prawo Wenezueli do Essequibo. Wenezuela nie, nie wydaje mi się, żeby miała realnej, nie miała tą realną siłę, aby coś tutaj rozwiązywać. Pozostaje moim zdaniem tak jak mówię, Gujana wybrała drogę prawną. Wydaje mi się, że praktycznie wszystko, co to państwo mogło zrobić ze swojej strony zrobiło. Jakikolwiek krok teraz ze strony Wenezueli, myślę, że spotkałby się z potępieniem, więc powinny 2 państwa na dzień dzisiejszy wydaje mi się po prostu powinny poczekać na decyzję Trybunału, no i przyjąć ją do wiadomości, bo podejrzewam, że ta decyzja będzie decyzją, która po prostu utrwali, potwierdzi granice pomiędzy dzisiejszą granicą pomiędzy Gujaną i Wenezuelą. Trudno mi sobie wyobrazić, aby było to coś innego, no pozostaje mieć nadzieję, że Wenezuela zastosuje się do tego orzeczenia. One są wiążące, one wiążą orzeczenia Trybunału, wiążą strony no, gdzieś tam w tle, jeżeli państwo nie wykonuje orzeczenia, pojawia się rada bezpieczeństwa ONZ. Natomiast no pamiętajmy, że w prawie międzynarodowym problem mamy problem z brakiem tego centralnego mechanizmu enforcement, jak to się mówi, to jest pewna cecha prawa międzynarodowe, a właściwie bardziej systemu międzynarodowego. Natomiast no tak jak mówię, wydaje mi się, że dyplomacja akurat tu dość ciekawe rozwiązanie stworzyła, bo finał w Trybunale międzynarodowym pozostaje mieć pytanie, czy będę zła się zastosuje do tego orzeczenia? Ale pewno no tak szybko. Trudno mi powiedzieć, czy szybko czy nie szybko będzie tutaj jakieś orzeczenie co do kwestii merytorycznych. No sprawa trwa 6 lat, no ale Trybunał może i 20 lat niektóre sprawy rozpoznawać w zależności od kalibru, a ostatnio Trybunał miał trochę dużo roboty z Izraelem i Ukrainą, więc podejrzewam, że Essequibo trochę spadło na Plan dalszy.